

ENTOMOLOGIE EN ETYMOLOGIE DE NAMEN VAN DE BELGISCHE DAGVLINDERS

(August JANSSEN)

Vele vlindernamen hebben geen enkel verband met het bedoelde insekt. Ze stammen meestal uit de klassieke oudheid; het zijn namen van goden of helden uit de Griekse mythologie (b.v. machaon) of een enkele maal de naam van een stad, streek, rivier enz. (b.v. Aricia). Doorgaans worden zij ofwel onveranderd, ofwel gelatiniseerd als genusnaam (b.v. Inachis), maar nog meer als speciesnaam gebruikt (b.v. atalanta). Soms wordt een genus (b.v. Fabriciana) of een species (b.v. rebeli) opgedragen aan een bepaald persoon, in dit geval FABRICIUS en REBEL.

Daarnaast heeft men "beschrijvende" namen, waardoor men iets verneemt over het insekt. Hier bestaan alle graden, gaande van eenvoudige analogie (b.v. argus) tot gevallen waar de volledige naam (genus en species) als het ware een korte beschrijving van het bedoelde insekt geeft (b.v. Polygonia c-album). Daartussen ontmoet men alle mogelijke overgangen. Zo zijn er genushnamen die iets vermelden over de vleugelvorm (b.v. Gonepteryx), de kop (b.v. Carterocephalus), de ogen (b.v. Lasiommata), de poten (b.v. Aphantopus) enz. Het zijn samengestelde namen (doorgaans uit het Grieks).

Verder zijn er speciesnamen die een kenmerk geven van de gestalte (b.v. minimus), de kleur (b.v. crocea), de tekening der vleugels (b.v. w-album) enz. Meermaals geeft de naam informatie over de biologie van de soort : de voedselplant van de rups (b.v. crataegi), de verspreiding (b.v. australis), het biotoop (b.v. sylvestris) enz. Hier zijn het vooral enkelvoudige Latijnse namen.

En ten slotte ontmoet men meer dan eens een "dichterlijke" naam. Denken wij, om een voorbeeld te noemen, aan Anthocharis : "liefelijk als een bloem"... een mooi klinkende naam door BOISDUVAL gegeven aan het genus van de oranjetippen, maar zijn niet alle vlindersoorten "liefelijk..."? Ja, die oude entomologen... zij waren soms poëten, maar steeds waren het meesters in de kennis van de klassieke talen. De dag van heden kan men enkele lettertekens bijeen voegen om een nieuwe soort te benoemen, in afwachting misschien dat een eenvoudig nummer met alle mogelijke combinaties de "oude" nomenklatuur vervangt!?

Gebruikte afkortingen : L = Latijn   G = Grieks

PAPILIONIDAE

Papilio Linnaeus : L. vlinder, naam door LINNAEUS gegeven aan alle toen (1758) gekende dagvlinders.

machaon Linnaeus : G. Machaon, held uit de Ilias, geneesheer, zoon van Asklepios. Vele dagvlinders kregen van LINNAEUS namen van Griekse helden.

Iphiclidès Hübner : G. Iphiclidès : afstammeling van Iphiklos, Griekse held.

podalirius Scopoli : G. Podaleirios : beroemd geneesheer uit de Ilias, broeder van Machaon.

PIERIDAE

Aporia Hübner : G. aporia : moeilijkheid, ontoreikendheid, vandaar : armoede. Beteekt hier : armoede aan schubben, licht beschubd. DONZEL gaf aan dit genus de naam : Leuconeà, van het Griekse leukos wat wit betekent.

crataegi Linnaeus : L. Crataegus = meidoorn, een van de voedselplanten van de rups. De plantennamen staan gewoonlijk in het genitivum : crataegi = van de meidoorn.

Pieris Schrank : de muzen werden ook Pieriden genoemd, naam afkomstig van de berg Pieros in Thessalië, hun geboorteplaats.

brassicae Linnaeus : L. brassica = kool.

rapae Linnaeus : L. rapa = raapzaad.

napi Linnaeus : L. napus = koolzaad.

Pontia Fabricius : eiland voor de Latijnse kust.

daplidice Linnaeus : G. een van de vijftig Danaïden (dochters van Danaos).

Euchloe Hübner : Griekse vrouwennaam, afgeleid van eu = goed en chloe = groene, jonge scheut. Slaat waarschijnlijk op de groene onderkant van de vleugels.

ausonia Hübner : Ausonia, het land der Ausoniërs (Midden- en Zuid-Italië).

Anthocharis Boisduval : G. anthos = bloem; charis = liefelijkheid; dus : liefelijk als een bloem!

cardamines Linnaeus : L. Cardamine = veldkers, een van de voedselplanten van de rups.

Colias Fabricius : G. bijnaam van Aphrodite, afkomstig van een volksstam van Itaka, het vaderland van Odysseus.

palaeno Linnaeus : G. een van de vijftig Danaïden.

australis Verity : L. zuidelijk.

hyale Linnaeus : een van de nimfen van Diana (Ovidius).

crocea Geoffroy : L. saffraankleurig (van Crocus); FABRICIUS' naam : edusa is gewijd aan de Romeinse godin Edusa; van edere = eten, de godin is de beschermster van het zogen der kinderen.

Gonepteryx Leach : G. gonia = hoek; pteruks = vleugel; de naam Rhodocera Boisduval komt van het Grieks rodon = roze en keras = hoorn, spriet.

rhamni Linnaeus : L. Rhamnus = weggedoorn, sporkehout.

Leptidea Billberg : G. leptos = zwak, teder; STAUDINGER gaf dit genus de naam Leucophasia, van het Grieks leukos = wit en phasis = uitzicht.

sinapis Linnaeus : L. mosterd; de rups leeft natuurlijk op vlinderbloemigen!

NYMPHALIDAE

Apatura Fabricius : G. apataein = bedriegen, nl. de kleuren.

iris Linnaeus : godin van de regenboog; wegens de weerschijn van de vleugels van het mannetje.

ilia Denis & Schiffermüller : L. letterlijk "de Trojaanse"; bijnaam van Rhea Silvia, de moeder van Romulus (stichter van Rome) en Remus. Zij stamde af van Enaeus, zoon van koning Priamos van Troje. Deze stad werd door de Grieken "Ilion" en later door de Latijnse schrijvers "Ilium" genoemd.

Limenitis Fabricius : G. limnè = moeras; de voedselplant van Limenitis populi, populier, groeit op vochtige plaatsen.

populi Linnaeus : L. Populus = populier.

Ladoga Moore : Ladoga = meer bij Leningrad.

camilla Linnaeus : Romeinse vrouwennaam.

Vanessa Fabricius : G. phainein = schitteren.

atalanta Linnaeus : beroemde jageres uit de Griekse mythologie.

Cynthia Fabricius : G. Kunthos, bijnaam van Delos, het eiland waar Apolloon en zijn zuster Artemis waren geboren. Kunthios betekent : van Kunthos; vrouwelijk : Kunthia = bijnaam van Artemis.

cardui Linnaeus : L. Carduus = distel.

Aglais Dalman : G. aglaia = glans.

urticae Linnaeus : L. Urtica = brandnetel.

Inachis Hübner : G. Inachos = koning van Argos.

io Linnaeus : G. dochter van Inachos; werd door Zeus bemind. Hera veranderde haar in een koe en liet haar door Argus (de honderdogenige) bewaken.

Nymphalis Kluk : G. nymphè = jong meisje, nimf.

polychloros Linnaeus : G. polu = veel en chloros = geel.

antiopa Linnaeus : dochter van een legendarische koning van Thebe.

Polygonia Hübner : G. polu = veel en gonia = hoek.

c-album Linnaeus : L. witte c.

Araschnia Hübner : G. arachnè = spin, spinneweb; slaat op de tekening op de onderkant van de vleugels.

levana Linnaeus : L. Romeinse godin, beschermster der geboorte.

Euphydryas Scudder : G. euphùès = schoon; druas = boomnimf (drus = eik, boom).

matura Linnaeus : L. maturus = rijp.

aurinia Rottemburg : naam van een godin van de Germanen.

Melitaea Fabricius : bijnaam van Artemis, die een tempel bezat te Melite.

cinxia Linnaeus : L. bijnaam van Juno, beschermster van het huwelijk; cinctus (vrouwelijk cincta) = gebonden.

phoebe Denis & Schiffermüller : G. naam van Artemis : phoebos (bijnaam van Apolloon) betekent : schitterend. Met Phoibè (vrouwelijk) bedoelt men zijn tweelingzuster Artemis.

didyma Ochsenheimer : G. didumè = tweeling; naam van Artemis (tweelingzuster van Apolloon).

diamina Lang : onzekere afleiding. Het synoniem dictynna Esper : G. diktunna, afgeleid van diktuon = net, gebruikt bij de jacht. Artemis was ook godin van de jacht.

Melicta Billberg : onzekere afleiding.

athalia Rottemburg : naam van Joodse koningin.

aurelia Nickerl : Romeinse vrouwennaam.

Proklassiana Reuss : L. pro = voor; het genus vóór Clossiana.

eunomia Esper : G. Eunomia, een van de vier godinnen (Horen), dochters van Zeus en Themis, die de goede gang der seizoenen regelden. Van eu = goed en nomos = wet. De oude naam aphirape Hübner = bijnaam van de godin Diana.

Clossiana Reuss : (?) G. Klotho = een van de drie schikgodinnen.

selene Denis & Schiffermüller : G. selene = maan of maangodin (Artemis).

euphrosyne Linnaeus : G. Euphrosynè = een van de drie Gratiën.

dia Linnaeus : bijnaam van de godin Ceres.

Boloria Moore : onzekere afleiding.

aquilonaris Stichel : L. Aquilo = noordoostenwind, vandaar ook het noorden.

Brenthis Hübner : G. Brenthos = naam van een onbekende vogel.

ino Rottemburg : G. dochter van Kadmos, koning van Thebe, en Hermione.

Issoria Hübner : G. Issos = zeestad in Kilikië (Cilicie).

lathonia Linnaeus : bijnaam van Diana, dochter van Lathone.

Mesoacidalia Reuss : G. mesos = midden; Akidalia = bijnaam van Aphrodite.

aglaja Linnaeus : G. Aglaia = een van de drie Gratiën.

Fabriciana Reuss : opgedragen aan FABRICIUS, entomoloog uit de 18de eeuw.

niobe Linnaeus : G. dochter van Tantalos.

adippe Denis & Schiffermüller : naam van een nimf.

Argynnис Fabricius : G. Argunnis = bijnaam van Aphrodite; van argos = schitterend.

paphia Linnaeus : G. bijnaam van Aphrodite, vereerd te Paphos, stad op Kupros (Cyprus).

SATYRIDAE

Melanargia Meigen : G. melas = zwart, en argyros = zilverwit. HÜBNER noemde dit genus Arge, van het Grieks argès = helderwit.

galathea Linnaeus : G. Galateia = een Nereïde, geliefde van de Cycloop Polyphemos.

Erebia Dalman : G. Erebus = onderwereld (vanwege de donker gekleurde vleugels).

ligea Linnaeus : G. ligainein = met luide stem roepen, vandaar : de luidroepende.

aethiops Esper : G. aithiops = neger, Aithiopiër. Samengesteld uit : aithos = verbrand, zwart en oops = gezicht.

medusa Denis & Schiffermüller : L. Medusa, van het Grieks Medousa, de verschrikkelijkste der Gorgonen.

Pararge Hübner : G. para = naast; het genus dat naast Arge staat.

aegeria Linnaeus : naam van een bronnimf.

Lasiommata Humphreys & Westwood : G. lasios = dichtbehaard, en omma = oog.

megera Linnaeus : G. Megaira = een van de drie Furiën (L. Megaera).

maera Linnaeus : G. een Nereïde, dochter van Nereus, een zeegod.

Lopinga Moore : onzekere afleiding.

achine Scopoli : G. achènia = droefheid (donkere kleur).

Aphantopus Wallengren : G. aphantès = onzichtbaar, en poux = voet; dus met onzichtbare voorpoten.

hyperantus Linnaeus : G. Uperantos = een van de vijftig zonen van Ae-guptos.

Coenonympha Hübner : G. koinos = gewoon; nymphè = nimf.

oedippus Fabricius : G. Oidipous, koning van Thebe.

hero Linnaeus : herderin, geliefde van Leander.

iphis Denis & Schiffermüller : Griekse vrouwnaam.

arcania Linnaeus : L. arcanus = geheimzinnig, somber (de kleur).

pamphilus Linnaeus : naam van een Griekse herder.

tullia Müller : Romeinse vrouwennaam.

Maniola Schrank : waarschijnlijk een Latijnse meisjesnaam van: Manius (vrouwelijk Mania, verkleind tot Maniola). HÜBNERs naam Epinephele stamt van het Grieks epinephelos = bewolkt (kleur van de vleugels).

jurtina Linnaeus : onzekere afleiding.

Pyronia Hübner : G. pur = vuur; onios = veil, te koop.

tithonus Linnaeus : G. Tithonos = echtgenoot van Eos, de dageraad.

Hipparchia Fabricius : G. ipparchos = hipparch, bevelhebber der ruiterrij.

fagi Scopoli : L. Fagus = beuk.

semele Linnaeus : G. Semèle = moeder van Dionusos (Bacchus).

statilinus Hufnagel : L. Romeinse godin die de eerste stappen van het kind beschermt.

Chazara Moore : onzekere afleiding.

briseis Linnaeus : G. slavin van Achilleus (Ilias).

Arethusana de Lesse : zie bij arethusa.

arethusa Denis & Schiffermüller : G. Arethousa = nimf die in een bron werd veranderd.

NEMEOBIIDAE

Hamearis Hübner : onzekere afleiding. Het synoniem Nemeobius Stephens komt van het Grieks nemos = weide en bioein = leven.

lucina Linnaeus : bijnaam van Diana.

LYCAENIDAE

Callophrys Billberg : G. kallos = schoon; ophrus = wenkbrauw (met behaarde ogen).

rubi Linnaeus : L. Rubus = braam.

betulae Linnaeus : L. Betula = berk.

Quercusia Verity : L. Quercus = eik.

quercus Linnaeus : L. Quercus = eik.

Nordmannia Tutt : opgedragen aan Nordman, entomoloog uit de 19de eeuw.

ilicis Esper : L. Quercus ilex = steeneik.

acaciae Fabricius : L. Acacia.

Strymonidia Tutt : L. Strymonis (genitivum : Strymonidis) = Thrakische vrouw. Komt van Strymo = rivier in Thrakië, dat op zijn beurt afstamt van het Griekse Strumoon.

w-album Knoch : L. witte w (tekening op de onderkant van de achter-vleugels).

pruni Linnaeus : L. Prunus = pruimelaar.

spini Denis & Schiffermüller : L. Prunus spinosa = sleedoorn.

Lycaena Fabricius : G. lukaina = wolvin; bijnaam van Aphrodite.

phlaeas Linnaeus : G. Phloios = bijnaam van Dionusos (Bacchus), of van phlegein = opvlammen.

dispar Haworth : L. verschillend (groot verschil tussen de seksen).

helle Denis & Schiffermüller : G. Ellè = dochter van Athamas en Nephéle. Om de haat van haar stiefmoeder Ino te ontkommen vluchtte Ellè en verdronk in de Pontos Ellés (Dardanellen). Het synoniem amphydamas Esper is heel zeker een Griekse persoonsnaam.

Heodes Dalman : G. Eeos = dageraad (zoon van de dageraad).

virgaureae Linnaeus : L. Solidago virgaurea = goudenroede (virgo = maagd; aureus = gouden).

tityrus Poda : L. naam van een herder uit de Bucolica, van de Latijnse dichter Virgilius.

Palaeochrysophanus Verity : G. palaeos = oud; chrusos = goud; phainein = schitteren.

hippothoe Linnaeus : naam van een nimf.

Lampides Hübner : G. lampein = schitteren, of lampè = schuim (gegolfde lijnen aan de onderkant van de vleugels).

boeticus Linnaeus : Baetis = oude naam voor een stroom in Spanje (de huidige Guadalquivir).

Everes Hübner : onzekere afleiding.

argiades Pallas : G. Argeiades = afstammeling van Argeias, zoon van Heracles.

Cupido Schrank : L. god van de liefde (de Griekse Eros).

minimus Fuessly : L. zeer klein of kleinste (overtreffende trap van parvus = klein).

Plebejus Kluk : L. Plebejer (in tegenstelling tot Patriciër).

argus Linnaeus : L. Argus, uit het Grieks Argos = de honderdogige, de bewaker van Io.

Lycaeides Hübner : G. bijnaam van Zeus - Lukaios, die vereerd werd op de berg Lukaios in Arkadië.

idas Linnaeus : G. man van Marpessa.

argyrogномон Bergsträsser : G. arguros = zilver; gnomon = kenner.

Aricia R.L. : L. oude stad aan de Via Appia met tempel van Diana, en de held Virbius.

agrestis Denis & Schiffermüller : (?) L. agrestis = landelijk.

Celastrina Tutt : (?) L. coeles = hemels (vanwege de kleur).

argiolus Linnaeus : L. kleine argus.

Philotes Scudder : G. philotes = vriendschap.

baton Bergsträsser : G. wagonmenner van koning Amphiaraos van Argos.

Glaucopsyche Scudder : G. glaucos = schitterend; psuchè (letterlijk : adem, ziel) = geliefde van Eros.

alexis Poda : naam van een Griekse dichter die 300 jaar vóór Kristus leefde. De door ROTTEMBURG gebruikte naam cylarus = naam van een Kentaur.

Maculinea van Eecke : L. macula = vlek.

alcon Denis & Schiffermüller : G. zoon van Eryctheos, legendarische koning van Athene.

rebeli Hirschke : opgedragen aan REBEL, entomoloog uit de 19de eeuw.

teleius Bergsträsser : G. teleios = volkomen, volmaakt. De naam euphemus Hübner komt van het Griekse euphēmos = gunstig; van eu = goed, en phēmē = faam.

arion Linnaeus : Griekse lierdichter.

Cyaniris Dalman : G. kuanos = blauw; iris = stralend.

semiarqus Rottemburg : L. half argus.

Agrodiaetus Scudder : G. argos = land; diaitaein = wonen.

damon Denis & Schiffermüller : Grieks toondichter uit de 5de eeuw vóór Kristus.

Polyommatus Latreille : G. polus = talrijk; omma = oog.

icarus Rottemburg : zoon van Dedalus.

Plebicula Higgins : L. plebecula = volkje (verkleinwoord van plebs).

thersites Cantener : Griekse held uit de Ilias.

dorylas Denis & Schiffermüller : Griekse naam, komt van : doron = wijn geschenk; Ylas = vriend van Heracles.

Lysandra Hemming : Griekse naam, vrouwelijk van Lusandros, dat samengesteld is uit lusas = verlosser en andras = mannen; dus : hij die mensen uit de slavernij verlost.

coridon Poda : naam van een herder (Virgilius, Bucolica).

bellargus Rottemburg : L. bellus = schoon, en argus.

HESPERIIDAE

Heteropterus Duméril : G. eteros = verschillend; pteron = vleugel.

morpheus Pallas : god van de slaap.

Carterocephalus Lederer : G. karteros = sterk, stevig; kephale = hoofd.
palaemon Pallas : naam van een herder, ook naam van een zeegod, zoon van Ino en Athamas.

Thymelicus Hübner : onzekere afleiding.

lineola Ochsenheimer : L. kleine streep (korte streep riekschubben op de voorvleugel van het mannetje).

sylvestris Poda : L. silvestris = tot het woud behorend. Wat de synoniemen van deze soort betreft : flava Brünnich betekent : geel (Latijn); thaumas Hufnagel stamt uit de Griekse mythologie : een zoon van Gaia.

acteon Rottemburg : G. Aktaion = zoon van Autonie, door Artemis in een hert veranderd en door zijn eigen honden verscheurd.

Hesperia Fabricius : G. esperios = avond.

comma Linnaeus : de kommavormige vlek van riekschubben op de voorvleugels van het mannetje.

Ochlodes Scudder : G. ochlos = menigte, legeretros (behorend tot de legeretros). Het synoniem Augiades = zoon van Augias.

venata Bremer & Grey : L. venatus = venaticus = de jacht betreffend; b.v. Canis venatus = jachthond.

Carcharodus Hübner : G. karcharodous = met scherpe tanden (de vleugelrand).

alcea Esper : L. Malva alcea = vijfdelig kaasjeskruid (een van de voedselplanten van de rups).

Erynnis Schrank : G. Erinus = wraakgodin.

tages Linnaeus : Etruskische waarzegger.

Spialia Swinhoe : onzekere afleiding.

sertorius Hoffmannsegg : L. Romeinse familienaam. sao Hübner (tot voor kort in gebruik) = nimf.

Pyrpus Hübner : G. purgos = wachttoren, vandaar overdrachtelijk : beschermster.

carthami Hübner : L. Carthamus = kleurdistel.

malvae Linnaeus : L. Malva = kaasjeskruid.

alveus Hübner : L. dambord.

armoricanus Oberthür : L. armoricus = aremoricus = uit Aremoricanie, een oude naam voor Bretagne. Uit het Keltisch : are = nabij; mor = zee.

serratulae Rambur : L. serratulus = schaarde, scherp van een voorwerp.

JANSSEN A. : Diamalaan 174, 2600 BERCHEM.